הברייתא מבארת את הטעם שקרבן תמיד קודם לקרבן פסח: **יְאוּחַר** – יש לאחר דָּבָר – קרבן פסח, **שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ** (דברים טז ו) 'כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח **בָּעֶרֶב** כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם', וְנאמר בו גם 'וְשָׁחַטְתּוֹ אתו כל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל **בֵּין הָעַרְבַּיִם**' (שמות יב ו), שיש בו שני מיני לשונות של 'ערב', **לְדָבָר** – קרבן תמיד **שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ בָּעֶרֶב, אֶלָּא** 'וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה **בֵּין הָעַרְבַּיִם**' (במדבר כח ד–ח) **בִּלְבָד**, ולפיכך הפסח קרב לאחר התמיד.

הגמרא מקשה על טעם זה: **אִי** מה **הָכִי** – אם טעם איחור הפסח הוא משום שיש לאחר דבר שנאמר בו שני מיני לשונות של ערב לדבר שלא נאמר בו אלא לשון אחד, יקשה, **קְטֹרֶת וְנֵרוֹת נַמִּי נִקְדְּמוּ לְפֶסַח** – יש להקדים גם את הקטרת הקטורת והדלקת הנרות לקרבן פסח, מטעם זה עצמו, **שֶׁיְּאוּחַר דָּבָר** – קרבן פסח **שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בָּעֶרֶב, וְגם בֵּין הָעַרְבַּיִם, לְדָבָר** – קטורת ונרות **שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ אֶלָּא** 'וְהִבְעֶלֶת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת **בֵּין הָעַרְבַּיִם** יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם' (שמות ל ח) **בִּלְבָד**, ואילו בברייתא (לעיל נח:) שנינו שפסח קודם לקטורת ונרות.

מתרצת הגמרא: **שָׁאנֵי הָתָם** – שונה הדבר שם בהדלקת הנרות והקטורת, שאף על פי שנאמר בהם רק 'בין הערבים' אי אפשר לאחר את הקרבת הפסח לאחריהם, משום **דִּכְתִיב רַחֲמָנָא** – שהתורה מיעטה בפירוש שאין לעשות עבודה אחריהם, שלגבי נרות נאמר (שמות כז כא) 'יַעֲרֹךְ **אוֹתוֹ** אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה' חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', וללמדנו בא שהדלקת הנרות היא העבודה האחרונה ביום, וכפי שדרשו מפסוק זה בברייתא. **דְּתַנְיָא** בברייתא בפירוש הפסוק (שם) 'מֵעֶרֶב וְעַד בֹּקֶר', **תֵּן לָהּ מְדָתָהּ** – שצריך ליתן בכל נר שמן בשיעור **שֶׁתְּהֵא דּוֹלֶקֶת מֵעֶרֶב עַד בּוֹקֶר**, והוא חצי לוג. דורשת הברייתא דרשה נוספת מפסוק זה: **דָּבָר אַחֵר** נלמד מפסוק זה, **אֵין לְךָ עֲבוֹדָה שֶׁכְּשֵׁרָה מֵעֶרֶב עַד בּוֹקֶר אֶלָּא זוֹ בִּלְבָד**. מבררת הגמרא: **מַאי טַעְמָא** – איך דורשים זאת מהפסוק. מפרשת הגמרא: **אֲמַר קְרָא**, 'יַעֲרֹךְ **אוֹתוֹ** אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר' ומתיבת 'אותו' יש ללמוד, **אוֹתוֹ** – הדלקת הנרות בלבד תהא נעשית **מֵעֶרֶב עַד בּוֹקֶר, וְאֵין לְךָ דָּבָר אַחֵר** מעבודות היום הנעשה לאחריה **מֵעֶרֶב עַד בּוֹקֶר**, ומפני זה יש להקדים את קרבן הפסח להדלקת הנרות. ולענין קטורת שמאוחרת לפסח, מבארת הגמרא: **וְאִיתְּקֵשׁ קְטֹרֶת לְנֵרוֹת** – וכיון שהקטרת הקטורת והדלקת הנרות נאמרו באותו הפסוק, יש להשוות את דיניהם ואף לאחר הקטרת הקטורת אין לעבוד עבודה אחרת, ולכך מקדימים את קרבן הפסח לקטורת ולהדלקת הנרות.

הגמרא מביאה ברייתא החולקת על הנאמר בברייתא הראשונה לענין סדר הקרבת הפסח, קטורת ונרות: **וְתַנְיָא** – ושנינו בברייתא אחרת, **כְּפִי קוֹשְׁיָין** – כפי שסברנו בקושיא, שיש לאחר את קרבן פסח להדלקת הנרות והקטורת מפני שנאמר בו גם 'בין הערבים' וגם 'בערב'. **תָּמִיד** של בין הערבים **קוֹדֵם לַקְּטֹרֶת** של בין הערבים, **וּקְטֹרֶת קוֹדֶמֶת לְהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, וְהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת קוֹדְמוֹת לִשְׁחִיטַת הַפֶּסַח**, מפני שיְּאוּחַר דָּבָר – קרבן פסח, **שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ גם בָּעֶרֶב**' וְגם 'בֵּין הָעַרְבַּיִם, לְדָבָר – לתמיד וקטורת והדלקת הנרות, **שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ אֶלָּא** 'בֵּין הָעַרְבַּיִם' **בִּלְבָד**.

מקשה הגמרא על ברייתא זו: **וְהָא כְּתִיב** (שם) 'יַעֲרֹךְ **אוֹתוֹ** אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה'' ותיבה זו באה למעט, שהדלקת הנרות היא העבודה האחרונה בערב, ושלא תהיה עבודה לאחריה, וכיצד מקריבים את הפסח לאחר הנרות, כמובא בברייתא הקודמת. מתרצת הגמרא: **הָאי אוֹתוֹ מִיבָּעֵי לֵיהּ לְמַעוּטֵי עֲבוֹדָה שֶׁבַּפָּנִים** – לדעת ברייתא זו אין כוונת הפסוק למעט מ'אותו' אלא עבודה הנעשית בתוך ההיכל, בדומה לעבודת הנרות שהיא עבודת פנים, אבל קרבן פסח הנעשה מחוץ להיכל אינו בכלל המיעוט, ויכול להעשות לאחר הדלקת הנרות. מבררת הגמרא: **וּמַאי נִיהוּ** – איזו עבודת פנים בא הפסוק להשמיענו שלא לעשותה לאחר הדלקת הנרות, משיבה הגמרא: עבודת **הַקְטֹרֶת** היא.

הגמרא מפרשת מדוע היה מקום לומר שהקטורת מאוחרת להדלקת הנרות: **סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא, הוֹאִיל וּכְתִיב** (שם ל ח) 'וּבְהַעֲלוֹת אַהֲרֹן **אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה, אִימָּא**, שמשמעות הפסוק הוא **שֶׁנִּדְלִיק נֵרוֹת בְּרִישָׁא** – שבתחילה ידליקו הנרות, **וְהָדַר** – ולאחר מכן **נַקְטִיר קְטוֹרֶת**, שכן משמעות הכתוב שלאחר שידליק אהרן את הנרות בבין הערבים, יקטיר את הקטורת, לכך, **מִיעֵט רַחֲמָנָא** – הוצרכה התורה למעט ולכתוב 'אותו', להשמיענו שהדלקת הנרות היא האחרונה. מקשה הגמרא: **אֶלָּא** הפסוק שנאמר 'בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה' **לָמָּה לִי** – איך הוא יתפרש, שהרי משמע בפסוק זה שנרות תחילה ולאחר מכן קטורת. משיבה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר רַחֲמָנָא** – כך היא כוונת הפסוק, 'ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים' כלומר, **בְּעִידָּן דְּמַדְלֵק נֵרוֹת** – בזמן שתדליק את הנרות, 'יקטירנה' כלומר, **תְּהֵא מַקְטָרָא קְטֹרֶת** – הקטורת תהא מוקטרת כבר.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין סדר הקרבנות: **תָּנוּ רַבָּנָן** בברייתא, **אֵין לְךָ דָּבָר** הקרב על גבי אש המזבח **שֶׁקּוֹדֵם לְהַקְטֶרֶת** אברי **הַתָּמִיד שֶׁל שַׁחַר, אֶלָּא הַקְטֶרֶת הַקְטֹרֶת בִּלְבַד, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ** בקטורת (שמות ל ז) 'וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים **בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר**', ודין הוא **שִׁיּוּקְדַּם קְטֹרֶת** שהיא **דָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, דִּכְתִיב** – שכתוב בו 'וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן **קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר**', **לְדָבָר** – קרבן תמיד של שחר, **שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ אֶלָּא בֹּקֶר אֶחָד**, שנאמר (שמות כט לט, במדבר כח ד) 'אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר'.

וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁמִּתְעַכֵּב להיקרב **אַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, אֶלָּא** הקטרת **הַקְּטֹרֶת, וְהַדלקת הַנֵּרוֹת, וְהקרבת קרבן פֶּסַח**, מפני שנאמר בו גם בערב וגם בין הערבים וכמובא בברייתא לעיל, **וּמְחוּסַּר כִּפּוּרִים בָּעֶרֶב הַפֶּסַח** – מי שהיה טמא בטומאת מצורע או זב, שלאחר שנטהר סופר שבעה ימים וביום השביעי טובל, וביום השמיני עליו להביא קרבנות לגמר טהרתו, וכל זמן שלא הביא קרבנות אלו, נקרא הוא מחוסר כפרה ואסור לו לאכול בקדשים, ואם הגיע יום השמיני שלו בערב הפסח ושכח ולא הביא את קרבנותיו לפני תמיד של בין הערבים, מביאם אף לאחר התמיד, והדין הוא **שֶׁטּוֹבֵל שֵׁנִית** מדברי חכמים שכיון שעד עתה היה אסור באכילת קדשים הצריכוהו לטבול שנית כמבואר במסכת חגיגה (כא. כד:), **וְלאחר מכן אוֹכֵל אֶת פִּסְחוֹ לָעֶרֶב**, שלצורך קיום מצות הפסח התירו לו להקריב את קרבנותיו לאחר התמיד, וכמבואר בגמרא להלן. **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר**, שלא רק מחוסר כפורים בערב פסח מביא את קרבנותיו לאחר תמיד של בין הערבים, אלא **אַף מְחוּסַּר כִּפּוּרִים בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה**, כגון אם הביא שלמי נדבה קודם התמיד, יכול הוא להקריב את קרבנותיו, והדין הוא **שֶׁטּוֹבֵל** לאחר מכן, **וְאוֹכֵל בַּקָּדָשִׁים** – את בשר השלמים **לָעֶרֶב**, שגם לצורך קיום מצות אכילת קדשים התירו להקריב את קרבנותיו לאחר התמיד, וכדלהלן בגמרא.

הגמרא מבררת מדוע התירו למחוסר כיפורים לעבור על איסור הקרבת קרבנות לאחר תמיד של בין הערבים: **בְּשִׁלְמָא לְתַנָּא קַמָּא** שהתיר לצורך קרבן פסח הדבר מובן, משום **שְׁכָבָא** מצות **עֲשֵׂה דְּפֶסַח** שחמור הוא מפני **שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת** וְיִדָּחֶה את האיסור הנלמד ממצות **עֲשֵׂה דְּהַשְׁלָמָה** – שנאמר (ויקרא ו ז) 'והקטיר עליה חלבי השלמים' ודרשו 'עליה השלם כל הקרבנות כולם', שהוא קל יותר מפני **שֶׁאֵין בּוֹ כָּרֵת. אֶלָּא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא** שאמר שאף לצורך אכילת שאר קדשים מקריבים לאחר התמיד, יש לתמוה, **מַאי אוֹלְמֵיהּ** – מהי עדיפותו **דְּהַאי עֲשֵׂה** – של עשה זה של אכילת קדשים, **מַהַאי עֲשֵׂה** – של 'עליה השלם כל הקרבנות כולם'.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִינָא אָמַר רַב חִסְדָּא**, אכן לא התיר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה להקריב קרבנות כפרה על גבי המזבח לאחר תמיד של בין הערבים לצורך מצות אכילת קדשים, אלא **הָכָא בְּחַטַּאת הָעוֹף עָסְקִינַן** – מדובר במצורע עני שמביא חטאת העוף, **שֶׁאֵין לַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא דָּמָהּ**, ואילו בשרה נאכל לכהנים ואינו נקטר על גבי המזבח, ולפיכך ניתן להקריבו אף לאחר תמיד של בין הערבים, שכן האיסור של 'השלמה' לא נאמר

המשך בעמוד קח

אלא לגבי דברים הנקטרים על גבי המזבח, שיש להקטיר הכל על תמיד של שחר, אבל השחיטה והזריקה בפני עצמם אין איסור תורה לעשותם לאחר תמיד של בין הערבים.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף על דברי רבי ישמעאל: **רַב פָּפָּא אָמַר**, אין צריך להעמיד דוקא בחטאת העוף, אלא **אֲפִילּוּ תְּמִימָא** שמדובר **בְּחַטַּאת בְּהֵמָה** שיש בה חלבים הנקטרים על גבי המזבח, יש לפרש שאינו מקטיר את החלבים מיד, אלא רק שוחט וזורק את דמה, **וּמַעֲלֶה** – את החלבים הטעונים הקטרה, **וּמְלִינָהּ** – ומשהה אותה כל הלילה **בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ** שלא על גבי המערכה, ועל ידי כך לא יפסלו בלינה, ולמחר יקטירו את החלבים לאחר התמיד של שחר.

הגמרא מקשה על רב חסדא שהעמיד את שיטת רבי ישמעאל בחטאת העוף: וכי רק החטאת מעכבת מלאכול בקדשים, **וְהָאִיכָּא** גם כבש **לְאָשָׁם** שצריך המצורע להביא לכפרתו, וכל זמן שלא הביאו לא ניתר לאכול בקדשים. **בְּשִׁלְמָא לְרַב פָּפָּא** הדבר מובן, **דַּהֲיֵינוּ דְּמַלִּין לֵהּ** – שכשם שלגבי החטאת פירש שמעלה ומלינה בראש המזבח, כך יש לפרש גם לגבי האשם, שאין מקטירים את החלבים מיד אלא רק שוחטים וזורקים הדם ואת החלבים מעלים ומלינים בראש המזבח. **אֶלָּא לְרַב חִסְדָּא** שהעמיד בחטאת העוף, **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר**, שהרי אשם מצורע אינו בא אלא כבש אפילו אם הוא עני. מתרצת הגמרא: **אָמְרִי** – אמרו בני הישיבה, שמדובר **שֶׁקָּרֵב אֲשָׁמוֹ** כבר קודם לתמיד של בין הערבים.

שבה הגמרא ומקשה: **וְהָאִיכָּא** גם קרבן **עוֹלָה** שהמצורע מביא לכפרתו, ובשרה נקטר על גבי המזבח שהרי כולה עולה כליל. **וְכִי תֵּימָא** – ואם תרצה לתרץ שעוֹלָה **לֹא מְעַכְּבָא** מלאכול בקדשים קודם שיביאוה. דוחה הגמרא שאין לומר כן: **וְהָתַנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר, כֻּשִּׁים שֶׁחַטָּאתוֹ וַאֲשָׁמוֹ שֶׁל מְצוֹרָע מְעַכְּבִין אוֹתוֹ מלאכול בקדשים עד שיביאם, כָּךְ עוֹלָתוֹ מְעַכֶּבְתּוֹ.**

וְכִי תֵּימָא – ואם תרצה לתרץ כמו שתירצנו לגבי האשם שמדובר **בְּשֶׁקָּרְבָה עוֹלָתוֹ** קודם תמיד של בין הערבים. דוחה הגמרא שאין לומר כן: **וּמִי קָרְבָה עוֹלָתוֹ קוֹדֶם לְחַטָּאתוֹ רִאשׁוֹן, וְהָתַנְיָא** בברייתא, נאמר בפרשת קרבן עולה ויורד (ויקרא ה ז–ח) 'וְאִם לֹא תַגִּיעַ יָדוֹ דֵּי שֶׂה וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה לַה' אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה' וגו', מבררת הברייתא: **'וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה' מַה תַּלְמוּד לוֹמַר** – מה מלמדנו הכתוב באמרו 'ראשונה', **אִם לְלַמֵּד שֶׁתְּהֵא** קוֹדֶמֶת **לְעוֹלָה, חֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר** לאחר מכן (שם ה י) **'וְאֶת הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עוֹלָה כַּמִּשְׁפָּט'**, ואם כן מאחר שהשניה נעשית עולה בודאי הוא שהחטאת תיעשה ראשונה, **אֶלָּא זֶה בְּנֵה אָב** – מה שנאמר 'ראשונה' בא ללמדנו כלל **לְכָל הַחַטָּאוֹת שֶׁיְּהוּ קוֹדְמוֹת לְכָל עוֹלוֹת הַבָּאוֹת עִמָּהֶן**, לפי שהשם 'חטאת' גורם לו לעולם להיות ראשון, **וְקָיְימָא לָן** – ומקובל בידינו (זבחים צ.) שפסוק זה לא הוצרך אלא להשמיענו **דַּאֲפִילּוּ חַטַּאת הָעוֹף קוֹדֶמֶת לְעוֹלַת בְּהֵמָה**, וכיון שכן אין לפרש שמדובר שהקריבו כבר את עולתו קודם התמיד.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רָבָא, שָׁאנֵי עוֹלַת מְצוֹרָע** משאר כל העולות, כיון **דְּרַחֲמָנָא אָמַר** – שהתורה אמרה

בפרשת קרבנות המצורע (ויקרא יד יט–כ) 'וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחַטָּאת וְכִפֶּר עַל הַמִּטַּהֵר מִטֻּמְאָתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה וְהֶעֱלָה הַכֹּהֵן אֶת הָעוֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהֵר', ומכך שלא נאמר 'ואת העולה יעלה' אלא 'והעלה', ללמדנו בא, שֶׁאַף אִם הֶעֱלָה כְּבָר את העולה קודם לחטאת, כיפר.

הגמרא מקשה על פירושו של רב פפא: אָמַר לֵיהּ רַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא לְרַב פָּפָּא, לְדִידָךְ דַּאֲמַרְתְּ מַעֲלָה – שמעלה את חלבי החטאת וּמְלִינָהּ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, יש לתמוה, וכי קָיְימִין וְעָבְדִינַן מִילְּתָא לַכֹּהֲנִים דְּאָתוּ בָּהּ לִידֵי תַּקָּלָה – וכי עומדים אנו לכתחילה ועושים לכהנים דבר שיכולים לבא על ידו לידי תקלה, דְּכָבְרֵי דְּיוּמֵּי הוּא וְאָתוּ לְאַקְטוּרֵי – שמתוך שעוסקים הם במשך הלילה בהקטרת שאר חלבי ואברי הקרבנות שקרבו ונשחטו ונזרק דמם כדינם קודם תמיד של בין הערבים, יסברו שאף חלבים אלו שייבים לקרבנות אלו, ויבואו להעלות ולהקטיר על גבי המערכה גם את החלבים הללו, ועוברים על איסור עשה שאסור להקטיר לאחר תמיד של בין הערבים קרבנות שנשחטו לאחריו. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב פפא לרב שמן בר אבא, אין לחוש לכך, מפני שהַכֹּהֲנִים זְרִיזִין וזהירים הֵן, והכהן המעלה את החלבים הללו יודיע לשאר אחיו הכהנים העובדים שם שחלבים אלו אין להקטירם בלילה וודאי לא יבואו להקטירם.

הגמרא מקשה עוד על פירושו של רב פפא: אָמַר לֵיהּ רַב אַשִׁי לְרַב פָּפָּא כַּהֲנָא, וְאָמְרִי לָהּ שֶׁרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן הקשה כן לְרַב פָּפָּא עצמו, איך שחיטת קרבנות הכפרה וזריקת הדם בלבד יתירו למחוסר כיפורים לאכול בקדשים, וְהָא כַּמָּה דְּלָא מָתַקְּטְרֵי אֲמוּרִין – והרי כל זמן שלא הוקטרו האימורים, כֹּהֲנִים לֹא מָצוּ אָכְלִי בָּשָׂר – אין הכהנים יכולים לאכול את בשר החטאת ועל כן עדיין אין לבעלים כפרה, ואיך יאכל בקדשים, דְּתַנְיָא בברייתא לגבי קרבן שלמים, יָכוֹל הייתי לומר שֶׁיְּהוּ כֹּהֲנִים רַשָּׁאִין לאכול בָּחֶזֶה וְשׁוֹק קוֹדֶם הַקְטָרַת אֲמוּרִין, תַּלְמוּד לוֹמַר – מלמדנו הכתוב במה שנאמר לגבי קרבן שלמים (ויקרא ז לא) 'וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחָה' וַהֲרַר – ורק לאחר מכן נאמר (שם) 'וְהָיָה הֶחָזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו', ולימדנו בזה שאין הכהנים אוכלים בבשר הקרבנות אלא לאחר הקטרת האימורים, מוסיפה הגמרא שישנו דין נוסף: וְכַמָּה דְּכֹהֲנִים לֹא אָכְלִי בָּשָׂר – וכל זמן שהכהנים לא אוכלים את בשר הקרבן, בְּעָלִים לֹא מְתַכַּפְּרִי – אין נגמרת כפרת הבעלים, דְּתַנְיָא בברייתא, על הפסוק שנאמר לגבי איל השלמים והלחם של קרבן המילואים (שמות כט לג) 'וְאָכְלוּ אוֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם' שכיון שהזכירה התורה לשון כפרה לגבי אכילה, מְלַמֵּד הוא, שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים את חלקם בבשר הקרבן, ועל ידי זה הבְּעָלִים מִתְכַּפְּרִין, כלומר שאף בזה תלויה הכפרה, ואם כן, כל שלא אכלו הכהנים את בשר הקרבן לא נשלמה כפרת הבעלים, ונמצא שמחוסר כיפורים זה עדיין לא הותר לאכול בקדשים, שהרי עדיין לא הקטירו את האימורים וממילא לא אכלו הכהנים את הבשר, ואם כן מה יועיל לו שישחטו ויזרקו את דם החטאת לאחר תמיד של בין הערבים, כדי שיוכל לאכול מבשר השלמים שהביא, והרי עדיין אסור הוא לאכול בקדשים.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב כהנא לרב אשי, ולפי הלשון השני רב פפא ענה זאת לרב הונא בריה דרב נתן, שֵׁיזִין דְּלָא אֶפְשָׁר – כיון שאי אפשר להקטיר את האימורים ביום זה, מחמת האיסור של 'עליה השלם כל הקרבנות כולם', לכך עֲשָׂאוּם – החשיבו אותם כְּמִי שֶׁנִּטְמְאוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ האימורים, שאז מותר לכהנים לאכול מבשר הקרבן אף שלא הקטירו את האימורים, דְּתַנְיָא – וכפי ששנינו בברייתא, יָכוֹל היית לומר, שאם נִּטְמְאוּ אֲמוּרִין אוֹ שֶׁאָבְדוּ, לֹא יְהוּ כֹּהֲנִים זַכָּאִין בָּחֶזֶה וְשׁוֹק כלל, כיון שאין להם היתר אכילה בחזה ושוק אלא לאחר שהקטירו את האימורים וכפי שאמרו בברייתא לעיל, תַּלְמוּד לוֹמַר – מלמדנו הכתוב (ויקרא שם) 'וְהָיָה הֶחָזֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו' מִכָּל מָקוֹם, כלומר שבכל אופן שהוא, החזה מגיע לכהנים ומותרים לאוכלו, בין אם הקטירו את האימורים ובין אם לא, ומה שנאמר (שם) תחילה 'וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחָה' ומזה למדו שרק לאחר ההקטרה מגיע החזה לכהנים, והו רק כשהאימורים קיימים וראויים להקטרה, אבל אם נטמאו או אבדו מותר לכהנים לאכול גם בלא הקטרה. ואם כן גם כאן, כיון שאימורים אלו אסורים בהקטרה הרי זה כאילו נטמאו או אבדו ומותר לכהנים לאכול מבשר הקרבן, וממילא מתכפרים הבעלים והותרו לאכול בקדשים.

הגמרא מקשה סתירה בין הפסוקים בענין אם מותר להקטיר אימורים לאחר תמיד של בין הערבים: רַב כַּהֲנָא רָמֵי – הקשה סתירה בין הפסוקים, לענין קרבן חגיגה כָּתִיב – כתוב בתורה (שמות כג יח) 'לֹא יָלִין חֵלֶב חַגִּי עַד בֹּקֶר', ומשמע שרק עַד הבֹּקֶר הוּא שציותה תורה דְּלֹא יָלִין, כלומר, שהאיסור הוא רק אם מניח את האימורים בלא הקטרה עד הבוקר, הָא – אבל במשך כָּל הַלַּיְלָה כּוּלָּהּ, יָלִין – מותר להלין את האימורים ולהניחם במשך הלילה למטה מן המזבח, וקודם עלות השחר יעלה אותם ויקטירם, ואילו לענין תמיד של שחר כָּתִיב – כתוב בתורה (ויקרא ו ה) 'וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים', ודרשו לעיל (נח:) 'עָלֶיהָ הַשְׁלֵם כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כּוּלָּן' שיש להשלים ולגמור את הקרבת כל הקרבנות לאחר התמיד של שחר, אבל לאחר התמיד של בין הערבים אסור להקטיר כלום, ואם כן כיצד נפרש את הפסוק 'לא ילין' שמשמע שמותר להקטיר במשך כל הלילה.

מתרצת הגמרא: הוּא מוֹתִיב לָהּ וְהוּא מְפָרֵק לָהּ – רב כהנא שהקשה קושיא זו הוא בעצמו תירץ, שבפסוק הראשון שנאמר בו שרשאי להקטירם במשך כל הלילה, מדובר בְּשֶׁנִּתּוֹתְרוּ אימורים מקרבנות שנשחטו ונזרק דמם קודם תמיד של בין הערבים, ולפיכך מותר להקטירם אף לאחר הקטרת אברי תמיד של בין הערבים, מפני שכבר היו ראויים להקטרה קודם התמיד של בין הערבים, ודי בזה להחשיבו כהקטרה על תמיד של שחר.

הגמרא מקשה סתירה נוספת בין הפסוקים בענין הקטרת אימורי קרבן של חול בליל יום טוב: רִמֵּי לֵיהּ רַב סַפְרָא (לרב) [לְרַבָּא] – הקשה רב ספרא לרבא סתירה בין הפסוקים, לענין קרבן פסח הנשחט ביום ארבעה עשר בניסן כָּתִיב (שמות לד כה) 'לֹא יָלִין לַבֹּקֶר זֶבַח חַג הַפָּסַח', ומשמע, שרק לַבֹּקֶר הוּא דְּלֹא יָלִין – שלא יניח את האימורים עד הבוקר בלא הקטרה, הָא במשך כָּל הַלַּיְלָה יָלִין – מותר להניח ולהקטיר את האימורים קודם עלות השחר, ואף שלילה זה הוא כבר יום טוב ראשון של פסח. וְהָכְתִיב – והרי לענין קרבן מוסף שבת כתוב בתורה (במדבר כח י) 'עוֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ', ויש ללמוד מזה שרק קרבן של שבת מותר להקריב בשבת, וְלֹא עוֹלַת חוֹל בַּשַּׁבָּת, וְכן, לֹא עוֹלַת חוֹל בְּיוֹם טוֹב, ואם כן איך מותר להקטיר את אימורי קרבן הפסח שהוא קרבן חול [כיון שנשחט ונזרק הדם בארבעה עשר] בליל יום טוב.

מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רבא לרב ספרא, כְּבָר רַמְיֵהּ נִיקָּלֵיהּ – כבר הקשה סתירה זו בין הפסוקים רַב אַבָּא בַּר חִיָּיא לְרַבִּי אֲבָהוּ, וְשַׁנֵּי לֵיהּ – ותירץ לו רבי אבהו, שהָכָא – פסוק זה 'לא ילין לבקר זבח חג הפסח' לא נאמר לגבי כל קרבן פסח, אלא בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר שָׁחַל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת עָסְקִינַן – מדובר בשחל ארבעה עשר בניסן להיות בשבת, ולפיכך מותר להקטיר את אימורי הפסח בליל יום טוב מפני דְּחֶלְבֵי קרבנות שנשחטו בַּשַּׁבָּת, קְרֵיבִין – מותר להקטירם בְּיוֹם טוֹב.

מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רבא לרב ספרא, וכי מְשׁוּם שדין זה דְּחֶלְבֵי שַׁבָּת קְרֵיבִין בְּיוֹם טוֹב נכון הוא, אֲנַן נַיקּוּ וְנֵימָא לֵיהּ דְּהַאי קְרָא בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר שָׁחַל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת הוּא דְּכְתִיב – נעמוד אנחנו ונפרש שפסוק זה של 'לא ילין לבקר זבח חג הפסח' מדובר רק בשחל ארבעה עשר בניסן להיות בשבת, והרי בפשטות הכתוב מדבר בכל קרבן פסח. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב ספרא לרבא, שְׁבֵקֵיהּ לִקְרָא – הנח לו לפסוק, דְּהוּא דָּחִיק וּמוֹקֵים אַנַפְשֵׁיהּ – שמחמת הקושי שיש בסתירת הפסוקים הרי זה כאילו הוא בעצמו מפרש שאינו מדבר אלא בערב פסח שחל בשבת.

המשך בעמוד קלט

משנה

משנתנו ממשיכה לעסוק בהלכות שחיטת הפסח, ומבארת דין קרבן פסח שאחת מארבע עבודותיו העיקריות, שהן שחיטה, קבלת הדם בכלי, הולכת הדם למזבח וזריקת הדם על המזבח, לא נעשו במחשבה ראויה.

בהקדמה לדברי המשנה, יש לבאר את ענין מחשבה הפוסלת. כאשר נעשות עבודות הקרבן, על הכהן המקריב לכוין שהקרבן נעשה לשם הקרבן ולשם בעל הקרבן, כגון, בעולה עליו לכוין שנעשה לשם עולה עבור אדם זה שהביאו, וכיוצא בזה. אם חשב הכהן 'מחשבת פסול' באחת מארבע העבודות העיקריות בקרבן, יש שפוסלת את הקרבן לגמרי וצריך להוציאו לבית השריפה, ויש שהקרבן כשר אולם הבעלים לא יצאו בו ידי חובתם. אם חשב מחשבת פסול בשאר העבודות, כגון בהקטרת האימורים, אין המחשבה פוסלת. ושלשה סוגי מחשבת פסול נאמרו:

א. מחשבת 'חוץ לזמנו'. והיא שהכהן כיון בשעת אחת העבודות העיקריות בקרבן שזריקת הדם או הקטרת אימוריו או אכילת הקרבן תהיה לאחר זמנו. מחשבה זו היא החמורה שבכולם ואף נקראת 'מחשבת פיגול', ופוסלת את הקרבן ויוצא לבית השריפה, והאוכל ממנו חייב כרת. פסול זה נלמד מלשון הכתוב (ויקרא ז יח) 'וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֶחְשַׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא'. ודרשו חכמים (זבחים כט.) מלשון 'הַמַּקְרִיב אֹתוֹ', שפסול זה תלוי במחשבה בזמן ההקרבה ולא בזמן האכילה, ומבואר בפסוק שבמחשבה זו נפסל הקרבן והאוכל ממנו חייב כרת.

ב. מחשבת 'חוץ למקומו'. והיא שחשב הכהן המקריב שזריקת הדם או הקרבת אימורי הקרבן תהיה שלא במקומם, או שיֵאכל הקרבן מחוץ למקום הראוי לו. מחשבה זו קלה ממחשבת 'חוץ לזמנו', ואמנם אף היא פוסלת את הקרבן ויוצא לבית השריפה, אך אינה נקראת 'מחשבת פיגול' לענין שהאוכל ממנו יתחייב כרת.

פרטי שני דינים אלו מבוארים בהרחבה במסכת זבחים (כה: – לא:).

ג. מחשבת 'שינוי השם'. והיא שבשעת העבודה חשב הכהן שעושה את העבודה לשם קרבן אחר או לשם בעלים אחרים. אלא שבזה יש דינים חלוקים, שברוב הקרבנות הקרבן כשר ומסיימים את הקטרתו ונאכל כדינו, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובתם והם צריכים להביא קרבן אחר כדי לקיים חובתם. אולם הפסח והחטאת נפסלים ויוצאים לבית השריפה, משום שבפסח נאמר (דברים טז א), 'וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ' וגו', ודרשו חכמים (זבחים ז:) שמחשבת שינוי קרבן מעכב בקרבן פסח. וכן נאמר (שמות יב כז) 'וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה'' וגו', ודרשו חכמים (שם) שמחשבת שינוי בעלים מעכב בקרבן פסח. וכן לגבי חטאת דרשו חכמים (שם) מכמה פסוקים שמחשבת 'שינוי השם' פוסלת. דין מחשבה זו נשנה במשנתנו לגבי קרבן פסח, וחזר ונשנה במסכת זבחים (ב.) לגבי דין הקרבנות כולם.

המשנה דנה בדין החושב בשעת עבודת קרבן הפסח, שעובד שלא לשם פסח אלא לשם קרבן אחר: **הַפֶּסַח שֶׁשְּׁחָטוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ**, וכגון ששחטו לשם שלמים, **וְקִבֵּל וְהִזָּךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ** – וכן אם קיבל הכהן את דם הפסח או הוליכו למזבח או זרקו על המזבח לשם שלמים, **אוֹ** שבשעת ארבע עבודות אלו חשב בתחילה שמקריבו **לִשְׁמוֹ** ואחר כך חשב שמקריבו **שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ, אוֹ** שבתחילה חשב שמקריבו **שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ** ואחר כך חשב שמקריבו **לִשְׁמוֹ**, בכל אלו הקרבן **פָּסוּל**.

מבררת המשנה: **כֵּיצַד** הוא האופן בו מקריב את הפסח **'לִשְׁמוֹ' וְשֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ'**. מבארת המשנה: באופן שבתחילה חשב שמקריב **לְשֵׁם פֶּסַח** ולאחר מכן חשב שמקריב **לְשֵׁם שְׁלָמִים**. עוד מבררת המשנה: כיצד מקריב **'שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ' וְלִשְׁמוֹ'**. מבארת המשנה: שבתחילה חשב שמקריב **לְשֵׁם שְׁלָמִים** ולאחר מכן חשב שמקריב **לְשֵׁם פֶּסַח**.

גמרא

הגמרא דנה בדברי המשנה 'או לשמו ושלא לשמו או שלא לשמו ולשמו'. שואלת הגמרא: **בָּעֵי** [–שאל] **רַב פָּפָּא**, מה ששנינו 'או לשמו ושלא לשמו, או שלא לשמו ולשמו, פסול', **בַּעֲבוֹדָה אַחַת תְּנַן אוֹ בִּשְׁתֵּי עֲבוֹדוֹת תְּנַן** – האם כוונת המשנה היא שחשב את שתי המחשבות באותה העבודה, וכגון, שבשחיטה כיון לשם פסח ולשם שלמים, או שכוונת המשנה היא שחשב את שתי המחשבות בשתי עבודות, וכגון, שבשעת קבלת הדם כיון לשם פסח ובשעת הזריקה כיון לשם שלמים. ומבארת הגמרא את צדדי הספק, האם **בַּעֲבוֹדָה אַחַת תְּנַן**, ויש לדון בזה, האם אנו תופסים את תחילת דבריו או את כל דבריו, ומשנתנו שמבואר בה שאף בשתי מחשבות סותרות נפסל הקרבן, על כרחך בשיטת **רַבִּי יוֹסֵי הִיא** שנויה, **דְּאָמַר** במסכת תמורה (כה:), **אַף בְּגִמַר דִּבָּרָיו אָדָם נִתְפָּס** – אדם שאמר לשון ששתי חלקיה סותרות זו את זו, אנו תופסים את שתי חלקיה ושתיהן מועילות. **דְּאִי** נעמיד בשיטת **רַבִּי מֵאִיר**, הרי יש להקשות, **הָא אָמַר**, שאדם שאמר לשון ששתי חלקיה סותרות זו לזו, **תְּפוֹס לָשׁוֹן רִאשׁוֹן** – אנו תופסים רק את תחילת דבריו ולא את סוף דבריו, ואם כן, במשנתנו שבעבודה אחת חשב שתי מחשבות הסותרות זו את זו, יש לנו לתפוס רק את מחשבתו הראשונה, ואם חשב קודם ששוחט לשם פסח ואחר כך חשב ששוחט לשם שלמים, היה לנו להכשיר את הקרבן מחמת שמחשבתו הראשונה היתה כדין, ואילו במשנתנו שנינו 'או לשמו ושלא לשמו וכו' פסול', הרי שאנו תופסים את כל מחשבתו.